

УДК 368+330.46

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-3-57>

Кобко Р.В.

кандидат економічних наук,
викладач кафедри економіки та фінансів
Харківського національного університету внутрішніх справ

Kobko Roman

Kharkiv National University of Internal Affairs

СТРУКТУРНА ДИНАМІКА У РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

STRUCTURAL DYNAMICS IN DEVELOPMENT OF UKRAINE'S INSURANCE MARKET

Розвиток кожного сектору економіки України в умовах сучасних інтеграційних процесів характеризується системними трансформаційними змінами. Найбільш динамічним сегментом економіки вважається страховий ринок. У зв'язку з цим дослідження структури страхового ринку та виявлення структурних зрушень набувають особливого значення. Мета статті полягає в проведенні системного аналізу структурної динаміки страхового ринку України. Розроблено методологічний підхід до проведення досліджень, який передбачає визначення основних сегментів страхового ринку та здійснення аналізу структурних зрушень. Запропоновано використання кількісних показників та методів прогнозування.

Ключові слова: страховий ринок, структура, структурні зрушення, структурна динаміка, тенденції розвитку, кількісні показники.

Развитие каждого сектора экономики Украины в условиях современных интеграционных процессов характеризуется системными трансформационными изменениями. Наиболее динамичным сегментом экономики считается страховой рынок. В связи с этим исследование структуры страхового рынка и выявление структурных сдвигов приобретают особое значение. Цель статьи заключается в проведении системного анализа структурной динамики страхового рынка Украины. Разработан методологический подход к проведению исследований, который предусматривает определение основных сегментов страхового рынка и осуществление анализа структурных сдвигов. Предложено использование количественных показателей и методов прогнозирования.

Ключевые слова: страховой рынок, структура, структурные сдвиги, структурная динамика, тенденции развития, количественные показатели.

Development of each sector of Ukraine's economy is characterized by systemic transformational changes in the conditions of the modern integration processes. The most dynamic economy segment is the insurance market. In this regard, research of the insurance market structure and the detection of structural changes acquire special significance. The purpose of the article is to conduct systematic analysis of the structural dynamics of the insurance market of Ukraine. The methodological approach to

research is developed, which involves the definition of the main segments of the insurance market and the analysis of the structural changes. The use of quantitative indicators and forecasting methods has been proposed. Trends of changes in structural components in the course of research on the structural dynamics of the insurance company's assets were identified and established, which allows forming the scientific basis for strategic decisions making.

Key words: insurance market, structure, structural changes, structural dynamics, development trends, quantitative indicators.

Постановка проблеми. В сучасних умовах європейської інтеграції розвиток економіки України пов'язаний із системними трансформаційними змінами, які відбуваються як на рівні економічної системи національної економіки, так і на рівні її підсистем, а саме окремих галузей, ринків та підприємств.

Одним з основних показників економічного розвитку економічної системи на рівні національної економіки вважається стан страхового ринку. Чисельні дослідження засвідчують, що з підвищенням рівня життя й добробуту людей розвиток страхового ринку набуває динамічного характеру [1–7]. В умовах трансформаційної економіки структурні зміни на будь-якому рівні економічної системи формують підґрунтя щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави [8].

У зв'язку з цим дослідження розвитку страхового ринку з урахуванням структурної динаміки та виявлення змін у структурі набувають особливого значення. Визначення закономірностей у структурній динаміці дасть змогу дослідити структурні зміни в розвитку та дізнатися рівень якості структурних перетворень внаслідок структурних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивченню та дослідженню страхового ринку як в Україні, так і за її межами приділяють увагу багато видатних учених та науковців, зокрема В. Базилевич, В. Берг, А. Вагнер, Н. Внукова, Т. Говорушко, О. Гвозденко, Ю. Журавльов, М. Мних, Р. Пікус, М. Ротшильд, П. Самуельсон, В. Федоренко, В. Фурман, В. Шахов.

Сучасні вчені досліджують основні проблеми страхових компаній та ринку страхових послуг [1], надають найпоширеніші визначення страхового ринку [7], оцінюють сучасний стан страхового ринку України [2], розглядають динаміку за окремими показниками [5; 6], встановлюють залежності рівня страхових виплат від ризику їх зміни [6].

Зокрема, О. Сукач та Л. Сарана [5] за результатами досліджень динаміки за окремими показниками за 2010–2015 рр. дійшли висновку, що страховий ринок є одним із найбільш динамічних сегментів економіки та одним із головних важелів фінансово-інвестиційного механізму щодо розв'язання соціальних проблем. Досліджуючи структуру страхового ринку,

Ю. Романовська [4] зазначає, що рівень проникнення страхування в Україні перебуває на низькому рівні, а також має місце низький рівень соціальної захищеності населення країни. В. Турко [6] за результатами досліджень динаміки чистих страхових премій, чистих страхових виплат і рівня страхових виплат за різними видами ризикового страхування зазначає, що Україна залишається країною з малорозвиненим ринком страхування.

За результатами оцінювання сучасного стану страхового ринку України встановлено дисбаланс за темпами зростання страхового ринку й економіки країни загалом [2], при цьому акцентовано увагу на досить мізерній частці валових страхових премій у ВВП країни.

Під час дослідження вчені зазначають основні недоліки страхового ринку [1; 5], вказують на низький рівень проникнення страхування в Україні [4] та пропонують заходи, вжиття яких спрямоване на підвищення ефективності функціонування страхового ринку України [1].

Автори роботи [5] вказують на основні недоліки страхового ринку, серед яких виділяють зниження якості виконання зобов'язань страховиками перед страхувальниками, низький рівень надання страхових послуг, зниження рівня довіри до страховиків.

Ю. Городніченко [1] досліджує основні проблеми страхових компаній та ринку страхових послуг, зазначаючи, що задля підвищення ефективності функціонування страхового ринку України необхідно вжити низку невідкладних заходів. До основних з них віднесено вдосконалення механізму формування страхових резервів та системи розміщення страхових резервів; законодавче врегулювання питань захисту заощаджень громадян за довгостроковим страхуванням життя, здоров'я та пенсійним страхуванням; розширення ринку перестраховування, активізації роботи з нерезидентами щодо взаємного перестраховування. Особливою складовою, на думку автора роботи [1], має бути відновлення довіри до страхування як інституту соціально-економічного захисту, що є однією з необхідних передумов розвитку страхового бізнесу в Україні.

Г. Пурій звертає увагу на те, що «ефективне функціонування страхового ринку в Україні гальмується відсутністю єдиної державної стра-

тегії щодо розвитку ринку страхових послуг, нестабільністю економічної ситуації в державі, низьким рівнем страхової культури та фінансової освіченості учасників страхового ринку, браком ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків, зволіканням із упровадженням обов'язкового медичного, аграрного та пенсійного страхування за участю страховиків, низьким рівнем якості послуг, що надаються окремими страховиками тощо» [3].

Проведені дослідження дають змогу зазначити, що найважливішою характеристикою кон'юнктури будь-якого ринку є його пропозиційність, тобто збалансованість попиту та пропозиції, співвідношення окремих елементів ринку та ринкової діяльності. Ступінь збалансованості є динамічним процесом, оскільки ринкова ситуація постійно змінюється, а закономірності та тенденції структурних зрушень необхідно постійно досліджувати, вивчати й прогнозувати задля формування ефективної стратегії соціально-економічного розвитку.

Метою статті є проведення системного аналізу структурної динаміки страхового ринку України, що дасть змогу виявити основні тенденції структурних зрушень та сформулювати наукове підґрунтя прийняття стратегічних рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічний розвиток національного господарства залежить від усіх елементів, які функціонують у системі національного господарства, тобто компаній, підприємств, організацій, фірм. Водночас різноманіття умов, в яких функціонують підприємства, породжують різноманіття ризиків, яким вони можуть піддаватися. У зв'язку з цим роль страхування як одного з найважливіших чинників забезпечення стабільності є дуже важливою.

Фактично страховий ринок є сукупністю економічних відносин щодо придбання або продажу страхового продукту. Між страховиком і страхувальником ринок забезпечує органічний взаємозв'язок, який трансформує відповідні відношення у вигляді страхової послуги. А. Шолойко [7] поділяє найпоширеніші визначення страхового ринку на дві великі групи, такі як загальна, що базується на загальних підходах до класифікації ринків, та спеціальна, що ґрунтується на особливостях класифікації страхування.

Одними з головних законів, які забезпечують функціонування страхового ринку, вважається закон вартості та закони попиту й пропозиції. У цих законах важливим інструментом впливу на попит і пропозицію є ціна. Важливою умовою є те, що страховий ринок повинен

передбачати самостійність суб'єктів ринкових відносин, а також їх паритетне партнерство щодо купівлі-продажу страхових послуг і наявності розвиненої системи горизонтальних і вертикальних зв'язків з їх забезпечення. Зокрема, Ю. Романовська зазначає [4], що в умовах ринкової економіки збільшуються ризики втрати майна, тому така ситуація породжує попит на послуги страхових компаній.

Відносини у сфері страхування спрямовані на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, що регулюються Законом України «Про страхування» [9]. Страховий ринок формується в ході становлення товарного господарства та є його невід'ємним і важливим елементом, який функціонує в конкурентному середовищі на основі Закону України «Про захист економічної конкуренції» [10]. Умовою виникнення страхового ринку або товарного господарства є суспільний поділ праці, а також існування різних власників, що є відокремленими товаровиробниками. Отже, реальне співвідношення цих умов визначає ступінь розвитку ринкових відносин.

Незважаючи на те, що ринок страхових послуг практично сформований і функціонує, він характеризується наявністю таких проблем:

- диспропорції між обсягами страхових премій та внесків;
- низький рівень конкурентоспроможності порівняно з іноземними страховиками;
- низький рівень капіталізації страхових компаній;
- низький рівень страхової культури та громадянської відповідальності як керівників страхових компаній, так і населення;
- посилення практики злиття й поглинання структур, яка, з одного боку, підвищує капіталізацію страхових компаній, а з іншого боку, підвищує рівень монополізації страхового ринку.

Нині між страховими організаціями загрожується конкуренція, що змушує страховиків розробляти нові стратегії управління компанією, які ґрунтуються на сучасних методах аналізування й оцінювання як страхового ринку загалом, так і страхової компанії зокрема. До таких методів доцільно віднести, по-перше, математичне моделювання соціально-економічних процесів [8; 11], що дає змогу використати сучасний апарат математичної статистики, економетрики, теорії випадкових процесів, а по-друге, сукупність кількісних показників для оцінювання структурних зрушень, що відбуваються на ринку страхування в Україні.

На підґрунті такого методологічного підходу (рис. 1) доцільно сформулювати основу побудови

нових інструментальних засобів управління страховими компаніями та ринком страхування загалом. Відповідно до запропонованого методологічного підходу до проведення досліджень передбачено визначення основних сегментів страхового ринку та здійснення аналізу структурних зрушень з використанням кількісних показників та методів прогнозування. Зазначимо, що структуру ринку можна визначити співвідношенням окремих сегментів ринку та визначенням їх питомої ваги в загальному обсязі ринкового явища або процесу.

Використовуючи підхід до визначення основних сегментів ринку, зазначимо, що страхування в Україні здійснюється за двома основними сегментами страхування, такими як "Life" і "non-Life". Страхові компанії "Life" – це ті компанії, що здійснюють страхування життя, а "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя. За результатами оцінювання стану страхового ринку України встановлено зменшення кількості страхових компаній як у сегменті "Life", так і в ризикованому сегменті ринку страхових послуг [2].

Проаналізувавши дані страхових компаній та їх діяльність за окремими параметрами [12; 13], можемо визначити такі структурні зрушення. Кількість страхових компаній станом на 31 грудня 2018 р. становила 285, з яких 31 компанія (10,9%) представляла сегмент "Life", а

254 компанії (89,1%) – сегмент "non-Life". Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. спостерігається зменшення сегменту "Life" на 2 страхові компанії (що складає 6%), а також зменшення сегменту "non-Life" на 7 компаній (або на 2,7%).

На рис. 2 відображено структуру загальних активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування», де визначено перелік активів за відповідними категоріями) станом на 31 грудня 2018 р.

Обсяг активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів, станом на 31 грудня 2018 р. становив 47 871 млн. грн., що на 11 787 млн. грн. більше, ніж на відповідну дату 2017 р. (або на 32,7% порівняно зі значен-

Рис. 1. Методологічні аспекти дослідження структурної динаміки у розвитку страхового ринку

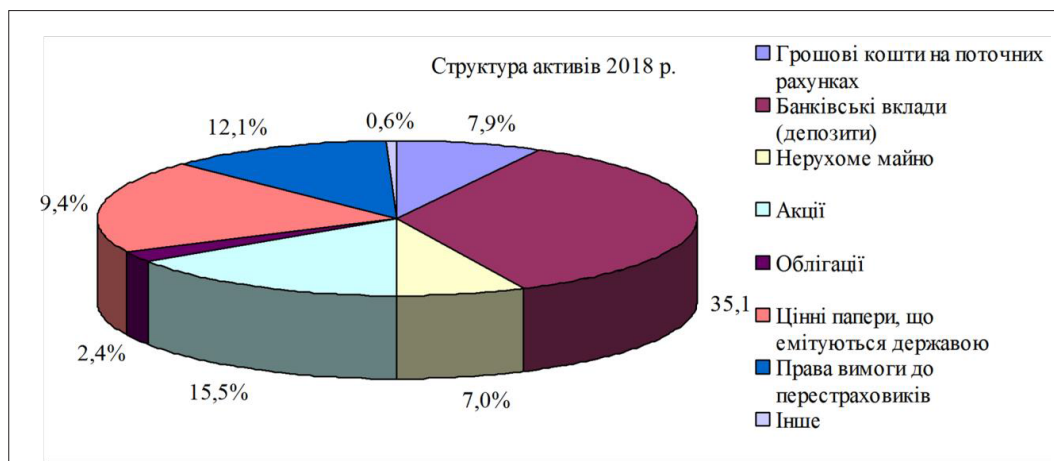

Рис. 2. Структура загальних активів станом на 31.12.2018 р.

ням активів на кінець 2017 р.). Основними факторами зростання активів страхових компаній є розвиток страхування життя та зростання капіталу.

Структура активів страхових компаній, яка визначена ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів, станом на 31 грудня 2018 р. порівняно з інформацією за станом на 31 грудня 2017 р. [12] має такі зміни:

- на 1 001 млн. грн. (або 36,3%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення грошовими коштами на поточних рахунках, що становив 3 758 млн. грн. (або 7,9% від загального обсягу активів);

- на 4 552 млн. грн. (або 37,2%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами), що становив 16 790 млн. грн. (або 35,1% від загального обсягу активів);

- на 695 млн. грн. (або 26,2%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення нерухомим майном, що становив 3 350 млн. грн. (або 7% від загального обсягу активів);

- на 790 млн. грн. (або 11,9%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, що становив 7 443 млн. грн. (або 15,5% від загального обсягу активів);

- на 231 млн. грн. (або 25,8%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення облігаціями, що становив 1 129 млн. грн. (або 2,4% від загального обсягу активів);

- на 2 706 млн. грн. (або 41,2%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, які емітуються державою, що становив 9 278 млн. грн. (або 19,4% від загального обсягу активів);

- на 1 791 млн. грн. (або 43,4%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення

правами вимог до перестраховиків, що становив 5 815 млн. грн. (або 12,1% від загального обсягу активів).

Позитивною складовою є те, що збільшується частка депозитних вкладів в активи страхових компаній, однак зростає частка державних боргових цінних паперів, які емітуються центральними органами влади, що підтверджує зростання боргових зобов'язань держави. Так, порівняно з 2015 р. частка цінних паперів, що емітуються державою, у 2018 р. зросла у 2,71 рази, а частка акціонерного капіталу у 2018 р. порівняно з 2015 р. знизилась у 2,1 рази.

Динаміку структури активів страхових компаній протягом 2010–2018 рр. за окремими показниками за статистичною інформацією [12; 13] представимо у графічному вигляді (рис. 3, 4). Як видно з рис. 3, 4 протягом 2010–2018 рр. спостерігається тенденція до зростання двох структурних складових, а саме депозитів та цінних паперів. Після спаду у 2012 р. спостерігається зростання таких складових, як грошові кошти на поточних рахунках, нерухоме майно та права вимоги до перестраховиків. Під час розвитку за акціями після тенденції зростання до 2012 р. спостерігається негативна тенденція суттєвого зменшення протягом 2013–2018 рр. Слід зазначити, що встановлені тенденції зростання для окремих складових структури активів страхових компаній свідчать про негативні явища в національній економіці. Зокрема, встановлена тенденція зростання цінних паперів свідчить про зростання державних запозичень, що не є позитивним явищем для національної економіки.

Дослідження структури були здійснені за номінальними значеннями,

Дослідження структури були здійснені за номінальними значеннями, однак задля визна-

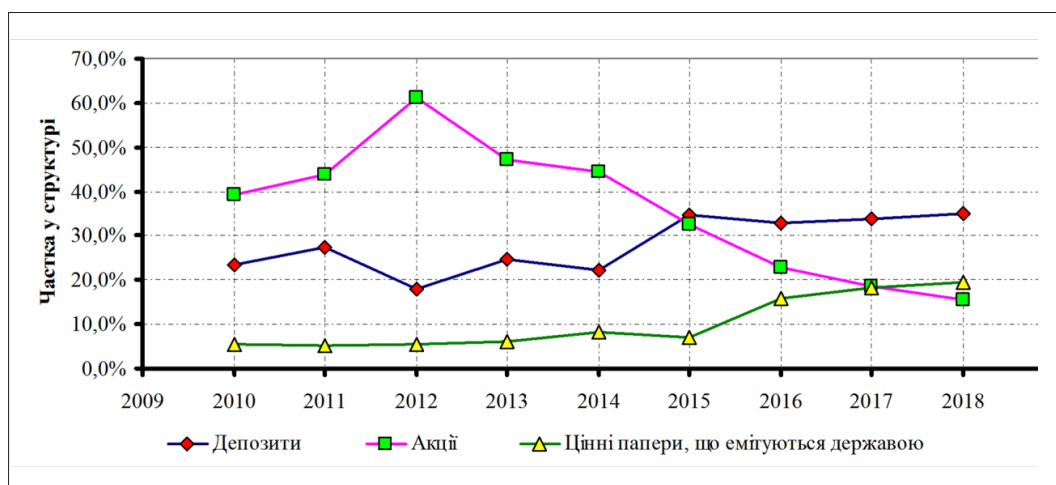

Рис. 3. Динаміка структури активів страхових компаній (депозити, акції та цінні папери)

чення тенденцій протягом декількох років доцільним, на нашу думку, є проведення аналізу активів страховиків за 2010–2018 рр. у порівняльних цінах (зокрема, у цінах 2010 р.). Внаслідок таких розрахунків нами сформовано інформаційні бази, побудовано тренди з визначенням показників адекватності отриманих математичних моделей. В основу отриманих математичних моделей прогнозування покладено функціональні залежності з високим рівнем адекватності за показником детермінації, що дає можливість використання їх для розрахунків прогнозних значень на 2019 р. (табл. 1).

Протягом 2017–2018 рр. практично за всіма структурними складовими активів страхових компаній спостерігається зростання. Особливо високих темпів зростання набувають такі складові, як «права вимоги до перестраховиків» та «цінні папери, що емітуються державою», при цьому акції протягом усього періоду характеризуються негативною тенденцією постійного зменшення, що говорить про погіршення стану економіки країни на системному рівні.

Задля більш ґрунтовної деталізації досліджень структурних зрушень передбачено вико-

ристання кількісних показників, зокрема маси, індексу та швидкості структурних зрушень [14; 15], які дають змогу ґрунтовно відобразити динаміку структури страхового ринку України.

Масу структурного зрушення розраховано за такою формулою:

$$M = P_1 - P_0, \quad (1)$$

де M – маса структурного зрушення, %; P_1 – значення величини, яка досліджується, в поточному періоді, %; P_0 – значення величини, яка досліджується, в базовому періоді, %.

Динаміку зміни маси структурних зрушень у структурі активів страхових компаній протягом 2010–2018 рр. представимо на рис. 5, 6.

Індекс маси структурного зрушення визначено за такою формулою:

$$I = \frac{P_1 - P_0}{P_0} = \frac{M_1}{P_0}, \quad (2)$$

де M_1 – значення маси структурного зрушення в поточному періоді, %.

Швидкість структурного зрушення розраховано як відношення маси структурного зрушення до параметру часу, за який здійснюється дослідження:

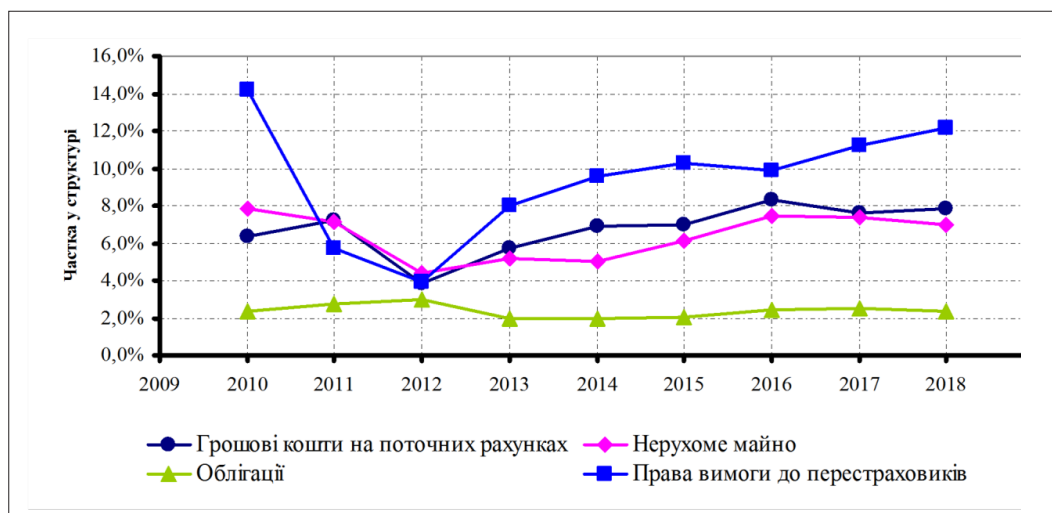

Рис. 4. Динаміка структури активів страхових компаній (облігації, нерухоме майно, грошові кошти та права вимоги до перестраховиків)

Таблиця 1

Темпи зростання та прогнозування структурних складових активів страхових компаній

Структурна складова	Темпи зростання 2017/2018 рр., %	Прогноз на 2019 р., млн. грн.
Загальні активи страховиків	11,2	11 417
Грошові кошти на поточних рахунках	14,3	910
Банківські вклади (депозити)	15,0	4 216
Нерухоме майно	5,8	872
Акції	-6,2	1 849
Облігації	5,4	255
Цінні папери, що емітуються державою	18,3	2 674
Права вимоги до перестраховиків	20,2	1 346

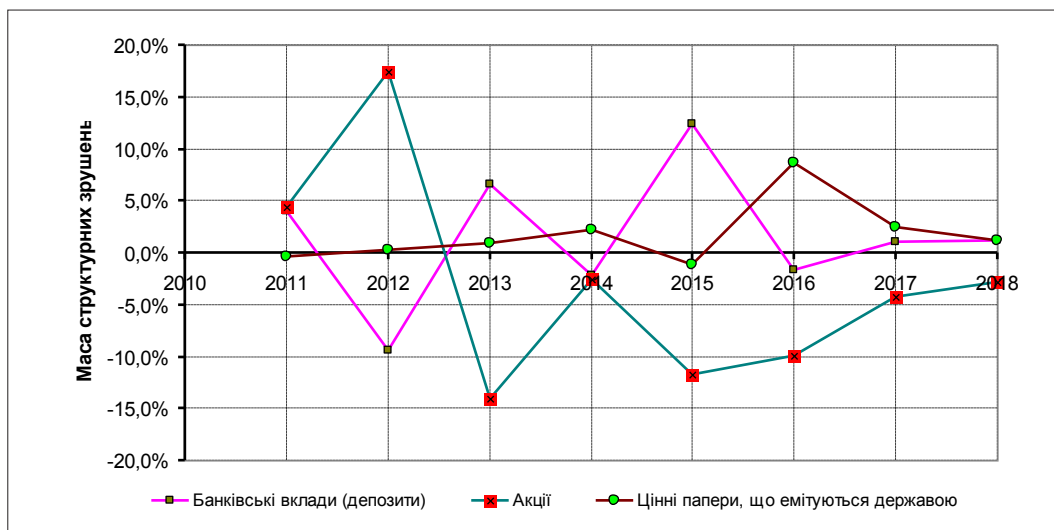

Рис. 5. Маса структурних зрушень (депозиції, акції та цінні папери)

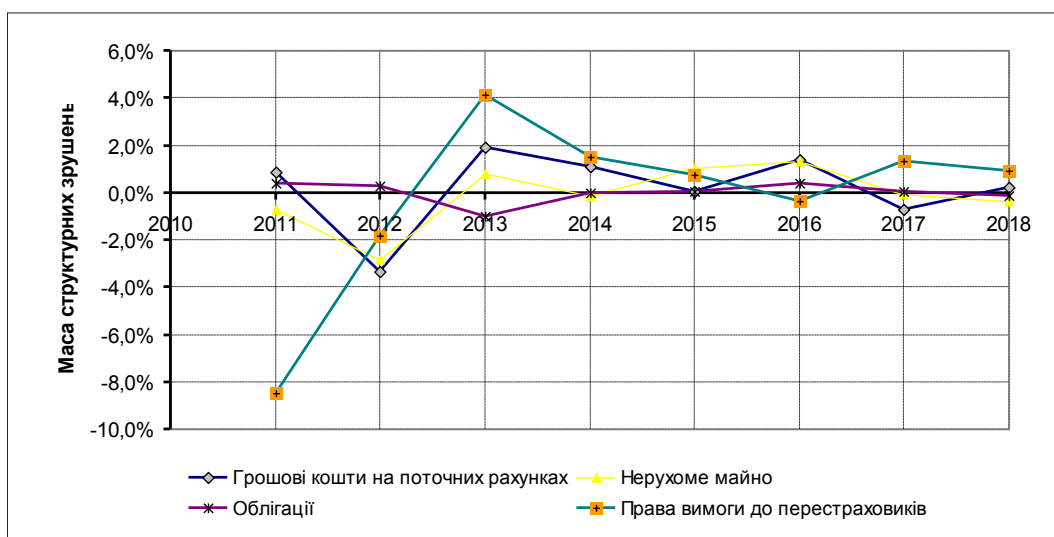

Рис. 6. Маса структурних зрушень (грошові кошти, облігації, нерухоме майно, права вимоги до перестраховиків)

$$V = \frac{P_1 - P_0}{T} = \frac{M_1}{T}, \quad (3)$$

де V – швидкість структурного зрушення.

Використання індексу маси структурного зрушення дає змогу визначити зміну маси структурного зрушення за визначений період часу.

Результати проведених досліджень показують, що протягом останніх п'яти років за багатьма складовими структури активів страхових компаній значних структурних зрушень не спостерігається, за винятком структурних зрушень у 2013 р. (рис. 6).

Однак протягом 2010–2018 рр. відбувалися суттєві зміни у значеннях маси структурних зрушень за депозитами та акціями, про що додатково свідчить індекс структурних зрушень (рис. 7).

Швидкість структурного зрушення дає змогу відобразити зміну маси структурного зрушення за одиницю часу. Дослідження швидкості структурних зрушень дає можливість відобразити зміну маси структурного зрушення за окремими періодами часу, зокрема 2010–2014 рр. та 2015–2018 рр. (табл. 2).

Протягом останнього періоду відбуваються більш суттєві дослідження порівняно з попереднім періодом, коли структурні зрушення за структурними складовими не перевищували 1%. Перевищення цього рівня спостерігається протягом останніх років у таких розділах, як «акції» та «цінні папери, що емітуються державою». Позитивним аспектом попереднього періоду дослідження є найбільш високий рівень зростання банківських вкладів та акцій, що говорить про спромож-

Таблиця 2

Швидкість структурних зрушень за періодами часу

№	Структура загальних активів	2010–2014 рр.	2015–2018 рр.
1	Грошові кошти на поточних рахунках	-0,28%	0,18%
2	Банківські вклади (депозити)	0,56%	0,09%
3	Нерухоме майно	0,03%	0,18%
4	Акції	0,65%	-3,43%
5	Облігації	0,01%	0,07%
6	Цінні папери, що емітуються державою	-0,54%	2,45%
7	Права й вимоги до перестраховиків	-0,38%	0,38%
8	Інше	-0,04%	0,08%

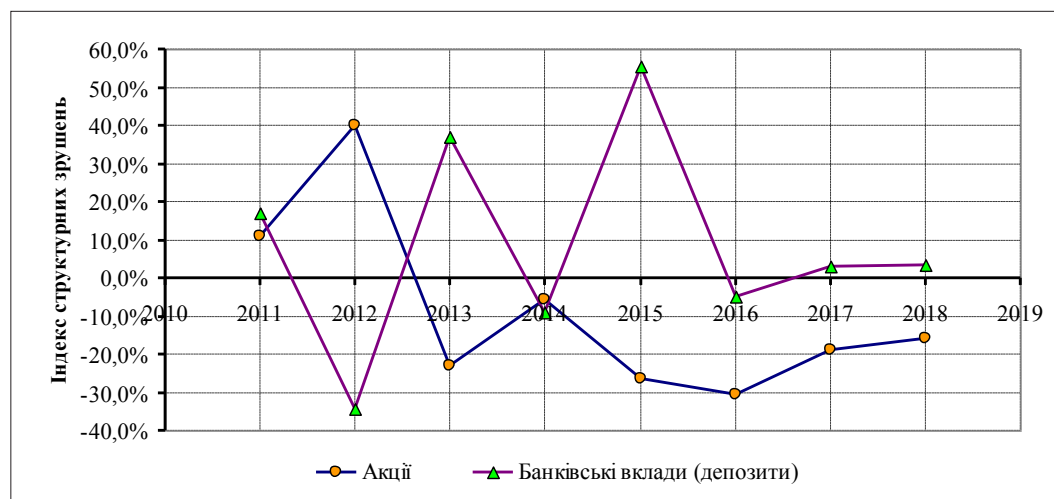

Рис. 7. Індекс структурних зрушень

ність населення до заощаджень та спроможність реального сектору до капіталізації економіки загалом.

Проте в наступному періоді, що досліджується, ситуація суттєво погіршується: банківські вклади мають тенденцію до зниження, суттєвого спаду набувають акції, при цьому цінні папери, що емітуються державою, набувають постійного зростання. Отримані розрахунки засвідчують негативну тенденцію розвитку національної економіки, яка характеризується динамічним зниженням капіталізації економіки та збільшенням заборгованості держави.

Висновки з проведеного дослідження. Розроблено методологічний підхід до проведення досліджень структурної динаміки в розвитку страхового ринку. Практичне використання методологічного підходу дало змогу визначити основні сегменти страхового ринку та здійснити аналіз структурних зрушень із застосуванням кількісних показників та математичних методів прогнозування економічних процесів.

В ході досліджень сформовано наукову основу прийняття стратегічних рішень за рахунок виявлення тенденцій у змінах структурних складових та визначення їх впливу на розвиток національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Городніченко Ю. Тенденції та перспективи розвитку страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 569–573.
2. Прокопчук Е. Оценка современного состояния и перспективы функционирования страхового рынка Украины. *Финансы и кредит*. 2017. Т. 23. № 12. С. 709–730.
3. Пурій Г. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (дата звернення: 28.03.2019).
4. Романовська Ю. Аналіз страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2016. № 7. С. 830–837.
5. Сукач О., Сарана Л. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2016. № 1 (20). С. 106–113.

6. Турко В. Дослідження рівня страхових виплат та ризику їх зміни на страховому ринку України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 767. С. 362–367.
7. Шолойко А. Страховий ринок України: підходи до його класифікації та періодизації. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 200 (3). С. 94–102.
8. Паршин Ю. Стратегія забезпечення сталого економічного розвитку національного господарства: теорія, методологія і практика : монографія. Дніпропетровськ : Університет імені Альфреда Нобеля, 2016. 408 с.
9. Про страхування : Закон України ; введено в дію Постановою ВР від 7 березня 1996 р. № 86/96-ВР, із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.05.2019).
10. Про захист економічної конкуренції : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 12.03.2019).
11. Павлова В., Паршина О. Управління бізнес-процесами підприємства з використанням сучасних аналітичних технологій. *Академічний огляд*. 2017. № 1 (46). С. 54–61.
12. Статистика страхового ринку України. Національні рахунки України. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення: 14.03.2019).
13. Національні рахунки України : статистичний збірник. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ3_u.htm (дата звернення: 17.04.2019).
14. Аксянова А., Хайрутдинова Ю. Оценка структурных сдвигов в социально-экономическом развитии региона. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/otsenka-strukturnykh-sdvigov-v-sotsialno-ekonomicheskom-razviti-ii-regiona> (дата звернення: 04.04.2019).
15. Красильников О. Проблемы структурных преобразований в экономике. *Экономист*. 2005. № 8. С. 52–58.

References:

1. Gorodnichenko Ju. (2017), "Tendencies and perspectives of the insurance market development in Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 10, pp. 569–573.
2. Prokopchuk E. (2017), "Assessment of the current state and prospects of the insurance market of Ukraine", *Fynansy u kredyt*, t. 23, vol. 12, pp. 709–730.
3. Purij G. (2018), "Insurance market of Ukraine: current state and problems of development", *Efektivna ekonomika*, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (accessed: 28 March 2019).
4. Romanovs'ka Ju. (2016), "Analysis of insurance market of Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 7, pp. 830–837.
5. Sukach O. and Sarana L. (2016), "Insurance market of Ukraine: modern realities and perspectives", *Visnyk Shidnojevropejs'kogo universytetu ekonomiky i menedzhmentu*, vol. 1 (20), pp. 106–113.
6. Turko V. (2013), "Study of insurance payments and risk of their changes on the Ukrainian insurance market", *Visnyk Nacional'nogo universytetu "Lviv'ska politehnika"*, vol. 767, pp. 362–367.
7. Sholojko A. (2014), "Insurance market of Ukraine: approaches to its classification and periodicals", *Naukovyj visnyk Nacional'nogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukraïny*, vol. 200 (3), pp. 94–102.
8. Parshyn Ju. (2016), *Strategija zabezpechennja stalogo ekonomichnogo rozvytku nacional'nogo gospodarstva: teorija, metodologija i praktyka: monografija* [Strategy for sustainable economic development of the national economy: theory, methodology and practice], Universytet imeni Al'freda Nobelja, Dnipropetrovs'k, Ukraine.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On Insurance", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (accessed: 15 May 2019).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the protection of economic competition", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (accessed: 12 March 2019).
11. Pavlova V. and Parshyna O. (2017), "Business processes management of the enterprise using modern analytical technologies", *Akademichnyj ogljad*, vol. 1 (46), pp. 54–61.
12. Forinsurer (2019), "Statistics of insurance market of Ukraine. National accounts of Ukraine", available at: <https://forinsurer.com/stat> (accessed: 14 March 2019).
13. State Statistics Service of Ukraine (2019), "National accounts of Ukraine. Statistical book", available at: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ3_u.htm (accessed: 17 April 2019).
14. Aksjanova A. and Hajrutdinova Ju. (2014), "Assessment of structural shifts in socio-economic development of the region", available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/otsenka-strukturnykh-sdvigov-v-sotsialno-ekonomicheskom-razviti-ii-regiona> (accessed: 4 April 2019).
15. Krasil'nikov O. (2005), "Problems of structural transformations in economy", *Jekonomist*, vol. 8, pp. 52–58.